

KMEČKI TURIZEM NA PODROČJU OBČINE ŠKOFJA LOKA

Kmečki turizem kot družbeni in ekonomski pojav

Minilo je že 10 let, odkar je skupščina SR Slovenije razpravljala o turizmu v Sloveniji in med drugim tudi o tem, da niso izkoriščene vse možnosti, ki jih ima turizem pri vključevanju zasebnih kmetijskih proizvajalcev. V priporočilih za občinske skupščine je bilo omenjeno, da bi le-te z davčno politiko in drugimi ustreznimi ukrepi podprle vključevanje zasebnih kmetijskih gospodarstev, zlasti v gorskem svetu, v turistične tokove.

Dejavnost kmečkega turizma je bila opredeljena v SRS s sprejetjem obrtnega zakona julija 1973. Vsebina členov od 113 do 118 je v bistvu uzakonitev takratnega obstoječega stanja. V 113. členu je rečeno: Občani lahko v svojih kmečkih gospodarstvih sprejemajo na prenočevanje goste ter jim dajejo hrano in pijačo. Nosilec dejavnosti kmečkega turizma pa je v skladu s 4. členom zakona o kmetijskih zemljiščih lahko le kmet, to je občan, ki z osebnim delom obdeluje kmetijsko zemljišče, ki stalno živi v kraju, kjer je to kmetijsko zemljišče in da s kmetijsko dejavnostjo redno ustvarja dohodek, ne glede na to, ali ima še druge vire dohodkov (npr. iz delovnega razmerja, pokojnine, od obrti itd.). Kmečki turizem je torej dodatna dejavnost na kmetiji, ki dopolnjuje na eni strani turistično ponudbo v ožjem smislu, na drugi strani pa kmetijo v najširšem smislu. To je dejavnost, ki zaradi turizma raste iz kmetije in je nekaj povsem naravnega, dialektičnega.

Kmet je že od nekdaj sprejemal goste, meščane, ki so hodili na počitnice na deželo, na kmete. Sprejemal jih je v glavnem tisti, ki je imel pogoje in veselje za to. Danes pa je vsaj nekoliko drugače. V hribovitih, bolj odmaknjenih področjih, je kmetovanje mnogo težje kot, denimo, v ravninskem svetu. Čim bolj je področje zaprto, odmaknjeno, odrezano od glavnih prometnih žil, čim večja je nadmorska višina, tem težji so pogoji za življenje. Sama kmetijska dejavnost pa še gozdarstvo zraven, sta premalo, da bi omogočila kmetu, kljub njegovi pridnosti, iznajdljivosti in neverjetni vztrajnosti, človeka dostojno življenje. Zato je treba takim kmetijam, ki gospodarijo v težkih naravnih pogojih, dati še nekaj, kar bo njihov letni proračun vsaj nekoliko dvignilo.

Vendar je problem bolj celovit, kot se zdi na prvi pogled. Razvijanje in pospeševanje kmečkega turizma je oprto predvsem na spoznanju, da je treba poseljeno kulturno pokrajino ohraniti živo, da se nekateri procesi, ki jih nujno prinaša s seboj urbanizacija, omilijo ali vsaj kontrolirano usmerjajo. Temeljni cilj razvoja škofjeloške občine je namreč prav ta, da se depopulacija, razseljevanje in razkrajanje agrarne kulturne pokrajine omeji. V nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da bo izpraznjena in razvrednotena pokrajina negativno vplivala na celotni razvoj občine.¹ Seveda ni osnovni namen ohranjati vaško idiliko in romantiko, kot bi to radi naprtili kmečkemu turizmu njegovi na-

Pomlad prihaja v Zgornjo Sorico

Fot. M. Krišelj

sprotniki. Z ekonomskimi posegi in ustrezno družbeno intervencijo je mogoče rešiti večji del podeželja pred propadanjem v gospodarskem, kulturnem, socialnem in etnološkem smislu.

Kmečki turizem je za kmeta prav tako pomembna gospodarska dejavnost kot pridelovanje krompirja, žita ali pitanje govedi. Pri vsem tem pa je treba paziti, da ima kmečki turizem vseskozi ustrezno in pravo mesto, da ga ne podcenjujemo pa tudi, da ga ne precenjujemo. Tudi v bodoče bo na splošno najpomembnejša gospodarska dejavnost na kmetiji poljedelstvo in živinoreja, gozd zlata rezerva, turizem pa dopolnilna dejavnost, ki bo le izboljševala gospodarnost kmetije in bo le izjemoma preraščala v glavno dejavnost.

Prav je, da pogledamo zadevo še z druge plati. Če smo dejali, da je za kmeta kmečki turizem pomemben zlasti zato, da se mu v nekem smislu približa tržišče, da lahko svoje izdelke delno vnovči kar doma, da postane proizvodno sredstvo tudi stanovanjska hiša, ne samo hlev, da se podaljša aktivnost na kmetiji zlasti za starejše ljudi z zmanjšano fizično sposobnostjo, da gre pri tem za določeno spremembo položaja kmečke žene in da se preko turistov zbliža s svetom, pa po drugi strani ugotavljamo, da je ta dejavnost dobrodošla, koristna in tudi nujno potrebna sodobnemu delovnemu človeku, predvsem delavcu iz urbanih sredin. Tehnizacija in avtomatizacija delovnega mesta, kakor tudi ostali življenjski pogoji v mestu (ropot, promet na cestah, onesnažen zrak, betonske stanovanjske kletke) silijo ljudi v nenormalen delovni in življenjski ritem, ki ima za posledico mnoga obolenja, razvade, bolezni, ki so nekatere postale že kar značilne in usodne.

Potrebo po razvijanju rekreacije na prostem in s tem v zvezi tudi turizma in kmečkega turizma opredeljujejo tudi zvezni in republiški dokumenti. Ustavna določila SR Slovenije nalagajo družbenopolitičnim skupnostim, da v prostorskih načrtih določijo politiko urbanizacije, prostorskega urejanja in varstva človekovega okolja. V teh dokumentih je zapisano, da pomeni več prostega časa pomemben element življenjskega standarda, ki dobiva svoj celoviti smisel, če ga ljudje vsebinsko premišljeno izkoristijo. Ta čas razširja možnosti za izobraževanje, omogoča bogatejšo kulturno življenje in omogoča rekreacijo. Nadaljnji razvoj življenjskega standarda in rast dohodkov prebivalstva ustvarjajo pogoje za hitrejši razmah stacionarnega, izletniškega in rekreacijskega turizma. Rekreacijski in izletniški turizem se bosta razvijala zlasti tam, kjer bosta dostopna iz večjih in velikih mest. Pomemben del rekreativnih dejavnosti na prostem se realizira v okviru turističnih dejavnosti. Rekreativni motivi pa se vežejo na naravne dejavnike v prostoru, zato je prostor okvir in pogoj ekonomsko uspešnega razvoja kmečkega turizma.

Rekli smo že, da je osnovni smoter turistične dejavnosti na kmetiji njena gospodarska krepitev. Programi za pospeševanje razvoja vasi in preusmerjanja kmetij so pokazali, da bo najtežje obdržati pri življenju tiste kmetije, ki gospodarijo v ostrih ekoloških pogojih. Izračuni kažejo, da take kmetije, ki poleg kmetijstva in gozdarstva ne bodo imele ničesar drugega, najtežje shajajo. Zato je ideja o kmečkem turizmu v svojem bistvu obramba pred propadanjem gorskih kmetij. Kmečki turizem mora zaradi tega svojega poslanstva ubirati nekoliko drugačna pota kot druge turistične zvrsti. Uvajanje kmečkega turizma,

Pri Tolarju v Zgornji Sorici, kjer bo dobil svoje mesto kmečki turizem
Fot. M. Krišelj

ki pa ga zopet ne moremo izdvajati od drugih splošnih turističnih tokov, ima glede na družbeni, zlasti pa ekonomski položaj zasebnega kmetijstva v gorskem svetu, posebno mesto.

Za razvoj in pravilno usmerjanje kmečkega turizma je potreben ustrezen organizator, ki obvlada probleme vasi in je sposoben povezati številne naloge v skladno celoto. Zato ni naključje, da so nosilke turističnega razvoja podeželja, zlasti hribovskega sveta, pri nas prav kmetijske in gozdarske organizacije. Brez dvoma je na tem področju v Sloveniji pa tudi na škofjeloškem območju že precej povedanega, napisanega, nekoliko manj pa storjenega. Dejstvo je, da veljajo tudi za kmečki turizem določene zakonitosti, mimo katerih enostavno ni mogoče iti. Zato te dejavnosti ni mogoče pospeševati kar tja vprek in pri tem misliti, da je kmečki turizem čarobna formula, ki bo na mah rešila vse prostorske, socialne, ekonomske in druge probleme.

Uvajanje kmečkega turizma na podeželje terja široko zasnovano strokovno pomoč, ki jo mora organizator zagotoviti nosilcu te dejavnosti. Ta pomoč pa je po svoji vsebini zelo pestra. Od splošnega izobraževalnega dela, ko pospeševalna služba in drugi zainteresirani dejavniki informirajo širše kroge prebivalstva o pomenu turizma in kmečkega turizma, pa do, recimo, izdelave programov, iz katerih so vidni ekonomski učinki itd. Na tem področju zastopajo kmetijske organizacije in gozdna gospodarstva širše družbene interese, ne zgolj ekonomskih. Zadruga je, denimo, marsikje nosilka, iniciator in organizator izobraževalnega procesa našega podeželja. Analize so pokazale, da je izobrazbena stopnja našega kmeta še vedno zelo nizka. Kmeta bo treba še marsičesa naučiti, preden bo sprejel prve goste v hišo. Ta proces pa je dolgotrajen in ne traja eno ali dve leti, pač pa deset let in več.

Položaj škofjeloške občine

Področje občine Škofja Loka, ki zajema porečje Poljanske in Selške Sore, ima precej specifične naravne pogoje, tako zaradi razgibanosti reliefa, različnih pedoloških razmer, klime, kakor tudi glede položaja v širšem slovenskem prostoru. Ozemlje občine meri 511 km² in ima približno 32.000 prebivalcev. Po podatkih popisa prebivalstva iz leta 1971 je 18,6 % kmečkega prebivalstva, in sicer največ v Poljanski dolini (39 %), v Selški dolini 26 %, v Žireh in na področju mesta Škofje Loke pa okoli 10 %. Industrija je najbolj razvita v centru občine, to je v Škofji Loki z industrijsko cono na Trati, razvilo pa se je tudi nekaj subcentrov po obeh dolinah in v žirovski kotlini.

Obe dolini in vmesno hribovje je bilo že zelo zgodaj poseljeno. Kolonizacija je bila v večjem delu končana v 13. in 14. stoletju. V dobi zgodnjega kapitalizma se je začel zaradi agrarne prenaseljenosti proces depopulacije, ki traja še danes. Odstotek kmečkega prebivalstva v občini je vse do leta 1960 počasi padal, po tem obdobju pa se vsako leto zniža približno za 1 %. Deagrariizacija se v posameznih področjih že približuje tisti stopnji, ko lahko ogrozi obstoj agrarne kulturne pokrajine.

Občina Škofja Loka ima 2.411 kmetij, od katerih je tržnih le okoli 1.300. Po podatkih pospeševalne službe pri Kmetijski zadrugi Škofja Loka je glede na strukturo in lego zemljišč, glede na stanje gospodarskih in stanovanjskih objektov, na stanja opremljenosti s kmetijskimi stroji ter glede delovne sile

perspektivnih le okoli 500 kmetij ali 18 % od skupnega števila. Poleg tega se razkorak med narodnim dohodkom kmečkega in nekmečkega prebivalstva iz leta v leto večja in je že v razmerju 1 : 3. Najbolj ogroženi so tisti deli občine, ki imajo za kmetijstvo najslabše pogoje. To so naselja, zaselki, vasi in samotne kmetije, ki leže na nadmorski višini nad 600 m in ki so daleč od prometnih vozlišč. Jasno je dejstvo, da se bo prostor neizbežno praznil tam, kjer ni prometnih žil in tudi tam, kjer je posestna struktura neugodna.

Poseben problem je tudi povečevanje razlik med tako imenovanimi nižinskimi in višinskimi kmetijami. Po študiju mg. Jurija Kumra, vodje pospeševalne službe pri Kmetijski zadrugi Škofja Loka, povzemamo, da stopnja rasti fizičnega obsega proizvodnje za trg zaostaja na hribovskih kmetijah za ono na ravninskih. Poleg tega hribovske kmetije skupaj s prihodkom od gozdarstva dosega le 75 % prihodkov od prodaje tržnih viškov nižinskih kmetij. Tako imajo hribovske kmetije nižjo začetno osnovo in nižjo stopnjo rasti proizvodnje, kar pomeni večanje razlik med nižinskimi in hribovskimi kmetijami. Odgovorni občinski dejavniki se dobro zavedajo, da je treba nekaj ukreniti, da se položaj ne bi še naprej slabšal. Zato so bili storjeni številni ukrepi, od katerih pa naj se omejimo le na kmečki turizem, za katerega smo že uvodoma ugotovili nekaj razvojnih značilnosti.

Analiza splošnih pogojev za kmečki turizem na turističnih kmetijah:

Splošni družbeni interes pri uvajanju in razširjanju kmečkega turizma je usmerjen predvsem v gorski svet, tja, kjer naj ima kmečki turizem vlogo

Gabrška gora. Senčna lega in ne prestrma pobočja privabljajo nove in nove lastnike počitniških hišic

Fot. M. Krišelj

Na Loškem je vedno manj takšnih lepotic Fot. M. Krišelj

obrambe pred propadanjem hribovskih kmetij in pred izseljevanjem. Vsi ukrepi, ki so bili s tem v zvezi sprejeti, so naravnani na to dejstvo; predvsem velja to za pogoje kreditiranja.

Poprečna nadmorska višina kmetij, ki so bile leta 1972 vključene v program razvoja kmečkega turizma, je 699 m. Ob tem velja povedati, da so vse kmetije locirane na področju Starega vrha, torej tam, kjer so žičnice in vlečnice. Poprečna nadmorska višina kmetij, ki so se vključile v turizem leta 1976, pa je že precej višja, saj znaša 733 m. Analiza turistično-usmeritvenih programov za leto 1977 pa pokaže, da se nadmorska višina še zviša, kar za 100 m.

Čeprav vzorci niso tako veliki, da bi z gotovostjo lahko govorili o zakonitosti, pa vseeno lahko trdimo, da prav tiste kmetije, ki gospodarijo v najtežjih ekoloških pogojih — nadmorska višina pa je v tem primeru eden od zaviralnih naravnih činiteljev — iščejo izhod v dodatnih dejavnostih, v kmečkem turizmu. Pri tem je pomembna in zanimiva posestna struktura kmetij, ki se že ukvarjajo s turizmom. Kmetije, ki so se leta 1972 vključile v turizem, imajo poprečno skupno velikost posestva 34 ha, kmetije iz leta 1976 pa 30 ha. Od vseh 26 v turizmu usmerjenih kmetij jih je največ, kar 42 %, v posestni skupini 35—45 ha. Najslabše so zastopane kmetije z manjšo skupno površino. Pod 15 ha sta samo dve kmetiji.

Delež kmetijske zemlje je pri vseh posestnih kategorijah enakomerno porazdeljen, izstopa le najnižja kategorija. Poprečna velikost gozdnih površin se giblje od 20—30 ha. Največ posestnikov pripada skupini, ki ima do 20 ha gozdov (42 %), na drugem mestu je skupina od 30—50 ha (34 %). Podatki kažejo, da delež gozdov z nadmorsko višino narašča. Medtem ko so imele kmetije iz

leta 1972 s povprečno nadmorsko višino 699 m le 34 ha gozdov, imajo kmetje, za katere so bili izdelani programi v letu 1977, 827 m nadmorske višine in povprečno po 31 ha gozdov.

Med pomembnejšimi pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za uspešno vključitev v kmečki turizem, je tudi ustrezna demografska struktura na kmetiji. Prisotna mora med drugim biti tudi pripravljenost, veselje, volja in sposobnost ljudi, da se ukvarjajo s turisti ter zagotovljena delovna sila. Poglejmo najprej, kakšna je struktura gospodinjstev, ki se že ukvarjajo s turizmom.

Poprečna velikost družine je 4,5 člana na gospodinjstvo (največ 8, najmanj 2 člana). Število članov, ki delajo samo na kmetiji, je 2,3 (največ 4, najmanj 1). Zaposlenih zunaj kmetije je povprečno 0,66. Vzdrževanih oseb pride 1,6 na eno gospodinjstvo. Ko smo analizirali proizvodno usmerjenost kmetij, smo ugotovili, da so vse tiste kmetije, ki so že usmerjene, specializirane v pridelovanje mesa, to je v pitanje govedi. Delno, vendar v manjši meri, je specializacija kombinirana s proizvodnjo mleka. Ta rezultat je predvsem posledica dejstva, da gre za gorske kmetije, kjer zaradi prometnih težav odkup mleka še ni organiziran.

Kakor smo že uvodoma večkrat poudarili, je kmečki turizem pomemben za gorske kmetije predvsem zaradi dodatnega vira dohodkov, ki naj jih kmetija dobi poleg osnovne gospodarske dejavnosti. Po podatkih, ki jih povzemamo po investicijsko-usmeritvenih programih, je stanje naslednje (podatke imamo le za letne bruto dohodke, kjer niso upoštevani stroški, amortizacija in osebno delo): dohodek (bruto) od turizma je precej visok, saj znaša blizu 40 % od celotnega dohodka. Dohodek smo dobili tako, da smo predvidevali 70-dnevno povprečno letno zasedenost ležišč na kmetijah, 60 dni v poletni sezoni in 10 dni v zimski sezoni. Število predvidenih nočitev smo pomnožili s povprečno ceno storitev, ki jih določena kmetija nudi. Pri tem ni bila upoštevana tako imenovana izvenpenzijska poraba. Pri dohodku se lepo vidi odnos pri posameznih kmetijah med velikostjo posesti, deležem gozda in deležem dohodka iz kmečkega turizma. Čim bolj je kmetija glede osnovne gospodarske dejavnosti šibka, tem večji odstotek odpade na turizem.

Struktura turistične ponudbe

Poprečno število vseh ležišč na kmetijah, ki so že vključene v turizem, je 13,5 ali skupno 121 ležišč (najmanj 7, največ 19). Značilen je podatek, da kmetije, ki že poslujejo v turizmu, stalno povečujejo kapacitete, po drugi strani pa tudi stalno izboljšujejo kvaliteto ponudbe, saj so zahteve tržišča iz leta v leto večje. Že več let zaporedoma velja pravilo, da je povpraševanje stalno nad ponudbo. Imamo celo pojave, ko na določene kmetije leto za letom hodijo isti gostje.

Enoposteljnih sob je v obstoječih kapacitetah odločno premalo. Vsaka kmetija bi morala imeti vsaj eno tako sobo, vendar kar 70 % kmetij nima niti ene. Prevladujejo dvoposteljne in večposteljne sobe. Prav tako ugotavljamo, da stopnja sanitarne opremljenosti še zdaleč ni zadostna. Čeprav stanje približno ustreza osnovnim zahtevam, ki jih predpisuje Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih za sprejemanje na prenočevanje ter za pripravo hrane in pijač v gospodinjstvih in kmečkih gospodarstvih, pa s tem ne moremo biti

zadovoljni. Poprečno število gostov na eno stranišče je kar 11, isto velja za kopalnice; toplo in mrzlo vodo ima po sobah 66 % kmetij. Po anketi med turističnimi kmetijami pa povzemamo, da se bo v bližnji prihodnosti stanje sanitarne opremljenosti bistveno izboljšalo. V ta namen so se nekatere kmetije že lotile modernizacije in najele ustrezne kredite.

Struktura in obseg ponudbe se z vključitvijo novih 17 kmetij bistveno menja. Dosedanjim 120 ležiščem bo priključenih novih 213, skupaj torej 333. Pri novih kapacitetah se poleg polnih penzionov pojavljajo še druge oblike turistične ponudbe, in sicer polpenzion, prenočišče z zajtrkom in kategorija »gostje si kuhajo sami«, to je nekakšno počitniško stanovanje v okviru kmetije. Pri tej kategoriji je namreč kmečka gospodinja najmanj obremenjena z dodatnim delom.

Kdo se zanima za kmečki turizem

Eksaktne študije o družbenem, socialnem položaju gostov na kmetijah še nimamo. Če smo hoteli dobiti približno sliko o tem, smo se morali poslužiti ankete, v kateri smo gostom zastavili nekaj vprašanj. Iz njihovih odgovorov naj bi ugotovili, kaj so gostje po poklicu, izobrazbi, kakšna delovna mesta zasedajo, od kod so doma, kakšna je starostna struktura in tako naprej.

Preden navedemo rezultate naše ankete, naj za primerjavo navedemo zaključke, do katerih sta prišla Zvezni razvojni urad za gospodinjstvo v Zvezni

Spodnje Danje s Poreznom v ozadju

Fot. M. Krišelj

republikli Nemčiji in Znanstveno-gospodarski inštitut za turizem na univerzi v Münchnu. Tri milijone Nemcev hodi na počitnice na kmete. 50 % vprašanih se zanima za kmečki turizem zaradi nizkih cen ali zaradi posebnega nagnjenja do popusta z otroki. Po starosti je najmočnejše zastopana kategorija 39—40 let. Zanimanje za kmečki turizem raste z višino osebnih dohodkov in z velikostjo kraja stalnega bivališča. V anketi je bilo jasno izraženo, da 63 % vprašanih daje prednost dopustu v strnjjenih vaseh, na samotnih kmetijah pa le 35 %. Nagnjenje do dopusta na samotnih kmetijah imajo tisti, ki hočejo dopust preživeti aktivneje. Pasivni gostje, ki radi dobro jedo, berejo, lenarijo, pa so raje na kmetijah v sklopu vasi. Kmečki turizem prav gotovo ni tako pomemben kot npr. potovanje na morje, toda kot kažejo raziskave, bo tudi v prihodnosti za vedno več ljudi igral pomembno vlogo.

Analiza ankete, ki je bila opravljena med 100 gosti na turističnih kmetijah škofjeloške občine, kaže, da je tudi pri nas struktura gostov izredno pestra. Razvidne pa so tudi že nekatere zakonitosti. Po šolski in strokovni izobrazbi prevladujejo intelektualni poklici; kar 80 % vseh vprašanih je imelo višjo ali visoko šolsko izobrazbo. Med anketiranimi je bilo le 20 % upokoencev, vsi ostali pa so bili po večini delavci na vodilnih delovnih mestih (direktorji, komercialisti, univerzitetni profesorji, zdravniki, novinarji), torej tisti, ki jim je ta oblika dopusta najbolj potrebna, koristna in primerna. Dobilni smo tudi približno podobo starostne strukture gostov na naših kmetijah:

— starostna skupina do 30 let	8 %
— starostna skupina od 31 do 40 let	12 %
— starostna skupina od 41 do 50 let	16 %
— starostna skupina od 51 do 60 let	20 %
— starostna skupina nad 60 let	24 %

Vsi gostje brez izjeme prihajajo iz večjih in velikih mest. Največ jih je iz Ljubljane (64 %), Maribora, Zagreba, Beograda, Novega Sada itd. Ker je povpraševanje v zadnjem času vedno bolj organizirano preko turističnih agencij, ponudba pa je relativno skromna, je slika stanja od kod prihajajo turisti, lahko precej popačena. Vzorec je vsekakor premajhen, da bi z zanesljivostjo ugotovili realno stanje. Analiza preteklega osemletnega obdobja kaže, da je sicer največ gostov iz Ljubljane, precej pa tudi iz drugih republik in inozemstva (zamejstva). Razlike so tudi glede letne in zimske sezone.

Zanimivi so odgovori na vprašanje, kdaj so gostje prvič preživeli dopust na kmetih. Skoraj četrtina gostov je bilo takih, ki so zahajali na počitnice na deželo že pred letom 1972, torej prej, preden se je kmečki turizem na škofjeloškem območju začel načrtno uvajati. Druga četrtina gostov pa je povedala, da so leta 1977 prvič na takem dopustu in da bodo s to prakso še nadaljevali. Ostali, to je 50 %, pa so začeli zahajati na kmete v obdobju, ko se je v Sloveniji pa tudi na obravnavanem področju začel kmečki turizem načrtnije razvijati. Več kot polovica turistov hodi redno vsako leto na dopust na kmete, 30 % občasno, 15 % odgovorov pa je bilo pod rubriko, da zahajajo le po naključju (večina le-teh prvič v letu 1977).

Zanimalo nas je tudi, v katerem letnem času, poleti ali pozimi, je več gostov na kmetijah. Rezultat je spet značilen. 61 % gostov je odgovorilo, da hodijo samo poleti, 31 % pa samo pozimi. Na vprašanje, na čigavo pobudo so se

gostje odločili, da bodo dopust preživali na kmetih, jih je polovica odgovorila, da na lastno pobudo, 45 0/0 na pobudo in priporočilo prijateljev, 4 0/0 pa na podlagi in pod vplivom turistične propagande. Ti rezultati potrjujejo pravilo, da je najboljša reklama pač zadovoljen gost. Zato je toliko bolj pomembno, da posvečamo veliko pozornost kvaliteti turističnih storitev.

Kaj gostje pričakujejo od dopusta na kmetih

Ljudje so pač zelo različni in zato so tudi odgovori na to vprašanje sila pestri. Čeprav se je v odgovorih vseskozi ponavljal refren: sveži zrak, sveži zrak, mir, mir, domača hrana, pa so zanimivi in karakteristični tudi drugi odgovori. Našteli jih bomo le nekaj: možnost sprehodov in izletov, pristno naravno okolje, spoznavanje kmečkega življenja, domačnost, sprememba okolja in klime, občutek povezanosti z naravo, družinsko vzdušje, kmečka peč, posluh za želje majhnih otrok, domače živali, navajanje otrok na fizično delo, nizke cene, pomoč pri kmečkih opravilih, nabiranje gozdnih sadežev in zdravilnih zelišč, spoznavanje slovenskega jezika, popolna telesna in duševna sprostitve,

Skoraj mrtva vas

Fot. M. Krišelj

pomiritev živcev. Ob tem morda še nekaj najzanimivejših odgovorov na vprašanje, kaj je bilo gostom na kmetiji, kjer so bili v času anketiranja, najbolj všeč. Večina je bila najbolj navdušena nad gostitelji, nad njihovo gostoljubnostjo, pristrčnostjo in njihovim neprisiljenim, preprostim, naravnim odnosom do gostov. Odgovori: gostoljubnost, čistoča, dobra hrana in prijazna gospodinja — kažejo še enkrat na to, kako zelo je kmečki turizem pravzaprav odvisen od ljudi, ki se z njim ukvarjajo. Od njihovega pravilnega odnosa, strokovne usposobljenosti in pripravljenosti bo odvisen nadaljnji razvoj te panoge.

Vprašali smo tudi, kaj gostje najbolj pogrešajo, kaj jim ni všeč. Velika večina je bila z vsem zadovoljna (kar 66 %), največ pripomb pa je bilo na račun pošte, telefona, slabih cest, nezadostne sanitarne opremljenosti. Nekateri bi radi imeli naprave za fizično rekreacijo, zlasti ob slabem vremenu, bolj označene sprehajalne poti, klopi na razglednih točkah itd.

Odgovori kažejo, da se s kmečkim turizmom v prihodnje ne bo mogel ukvarjati le kmet posameznik. Pri tem čaka še precej nalog predvsem krajevne skupnosti in vaške odbore. Treba pa je pri tem imeti širši vidik. Kmečki turizem je namreč samo ena izmed številnih možnosti, ki jih občani lahko izkoriščajo v okviru svojih aktivnosti v prostem času. Kmečki turizem naj bi zato dobil svoje mesto tudi v regionalnih prostorskih planih.